

22130509

AZERBAIJANI A: LITERATURE – HIGHER LEVEL – PAPER 1
AZERBAÏDJANAIS A : LITTÉRATURE – NIVEAU SUPÉRIEUR – ÉPREUVE 1
AZERÍ A: LITERATURA – NIVEL SUPERIOR – PRUEBA 1

Wednesday 8 May 2013 (morning)
Mercredi 8 mai 2013 (matin)
Miércoles 8 de mayo de 2013 (mañana)

2 hours / 2 heures / 2 horas

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is *[20 marks]*.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est *[20 points]*.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es *[20 puntos]*.

Ardıcıl mövzulardan birini şərh edin:

1.

Piri kişi özü bir səbət götürdü və Qaraca qıza da bir cəvərən verdi. Evdən bayıra çıxdıqda Qara köpək də onlara qarışdı. O, quyruğunu bulaya-bulaya Qaraca qıza yanaşdı. Qaraca qız onun başını sıgallayıb cəvərəni onun boynundan asdı. Qara köpək başını bulayıb cəvərəni yerə saldı. Qaraca qız götürüb yenə boynuna keçirdi. Qara köpək bu dəfə də başını əyib cəvərəni yerə saldı.

5 Piri kişi dedi:

— Qızım, zəhmət çəkmə, Qara köpək azadəliyə öyrənmişdir, o, təlimə yatmaz.

— Yox, baba, yatar, bir gör onu necə öyrədəcəyəm.

Bunu deyib Qaraca qız Qara köpəyin qabağında çöməlib və onun gözlərinə baxarkən dedi:

— Qaraca köpəyim, ağıllı köpəyim, cəvərəni götür.

10 Qara köpək cəvərəni yerə salmayıb Qaraca qızın üzünə baxa-baxa yanınca getdi. O da sevincək dedi:

— Afərin, Qaraca köpəyim! Baba, gördünmü?

— Görürəm, qızım və çox da təəccüb edirəm. Qara köpək indiyə qədər məndən başqasının əmrinə tabe olmamışdı. İndi isə hətta cəvərəni da aparır.

15 — Hələ bu nədir ki, baba, gör ona nələr öyrədəcəyəm. Mən qaraçı dəstəsində olan zaman ayını, meymunu və qeyri heyvanları öyrədəndə görmüşəm, ancaq, baba, heyvanı əzizləyə əzizləyə öyrətməlidir, yoxsa döymək ilə bir şey olmaz. Amma qorxutmağın eybi yoxdur.

Bax, Yusif ayını döydü, o da onu parçaladı.

Piri kişi Qaraca qızın əhvalatını balaca eşitmişdi.

20 İndi isə Qaraca qızın kim olduğunu, bu vaxta qədər necə yaşadığını ona ətraflı nağıl etdirdi. Qaraca qızın ürəkyandırıcı faciəsindən rəhmdil Piri kişi xeyli qəmgin oldu və ürəyində bu yetim uşağa məhəbbəti artdı.

Səhərin saf və gözəl havası, kolların və meyvələrin ətri, quşların nəğmələri insan zövq-səfa verirdi. Belə təbiət içində yaşamış Piri kişiyyə baxanda adam onun yetmiş yaşında olduğuna inanmırdı.

25 Onlar gəlib almalığa çatdılar. Qırmızı, ətirli almaları gördükdə, Qaraca qızın gözləri parladı.

— Baba, nə gözəl almalarıdır.

— Qızım, bağımızda hər cür meyvə var, dərib yeməyi qadağan etmirəm, ancaq acqarına yeməyəsən, yoxsa azarlarsan. İndi sən ağaca çıx, almaları dər, mən də səbətə yığım.

30 Qaraca qız tez ağaca dırmaşdı, almaları dərib yerə tökməyə başladı. Ağzını da bikar qoymurdu. Bir azdan sonra Piri baba dedi:

— Qızım, daha bəsdir, düş gedək, bir qədər armud, üzüm və hulu yığaq.

Qaraca qız düşdü. Almalardan cəvərəninə qoyub, yenə Qara köpəyin boynuna asdı.

35 Armudluğa gedərkən birdən Qara köpək cəvərəni yerə atıb ildırım kimi götürüldü. Qaraca qız tökülmüş almaları yığarkən baxıb gördü ki, bir balaca pişik qaçır. Qara köpək də istəyir onu tutsun. Bunu görcək Qaraca qız cəld qalxıb yüyürə-yüyürə Qara köpəyi geri çağırırdı. Lakin nə qədər qışqırırsa o, pişikdən əl çəkmədi. Qara köpək az qalmışdı ki, onu tutsun, pişik cəld armud ağacına dırmaşıb özünü qızmış köpəkdən xilas edə bildi.

Süləyman Sani Axundov, *Qaraca Qız* (1913)

2.

GÜNƏŞLƏ OYNAYAN UŞAQ

Dəniz qırağında oynayır uşaq,
Sahil də onundur, dəniz də onun.
Hərdən çəmənləşən, hərdən dağlaşan
Dalğalar gözündə uşaq oyunu...

5 Üfüqdə qırmızı günəş gərnəşir,
Dəniz alovlanır, dəniz odlanır.
Uşaq yüyüyür ki, tuta günəşi,
Uşaq günəşi də oyuncaq sanır.

Anası deyir ki, “batarsan, bala,
10 Günəş çox uzaqdı, dəniz çox dərin”.
Uşaq da duruxur, çəkilir dala,
“Olmazı olmaya bu böyüklərin...”

Qayıdıb həvəslə sovurur qumu,
Günəşin üstünə qum atır hərdən;
15 Sonra da yüyüyür: “Qoy qaçım, yuyum...”
Anası qışqırır: – Demədimmi mən...

“Günəşin gözünə qum doldu axı,
Qoy qaçım üzündən öpüm, barışaq...”
Anası ovudur: “Yemək vaxtıdır,
20 Bir az da dayansağ gün yandıracaq...”

Bir də qulağımda səsləndi bu səs:
“Günəş çox uzaqdı, dəniz çox dərin”,
Minib söz atını, dinməz-söyləməz
Çapdım sonunacan fikirlərin.

25 “Olmaz”dan “olar” a – bir ömür yolu,
Yenə çox arzumuz qalır yarıda.
Qoy uşaq yüyürsün günəşə doğru,
Yığsın ciblərinə ulduzları da.

Büdrəyər büdrəsin, nə vaxtsa, neynək;
30 Dalğanı keçilməz bir dağ bilməsin.
İndidən dənizə dərin deməyək,
İndidən günəşi uzaq bilməsin...

Məmməd Araz, *Seçilmiş Əsərləri*, Çarşıoğlu nəşriyyatı (1970)